

УДК 332.14(477)

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Заднепровська Г.І., аспірант (ХНЕУ)

Розглянуто основні напрямки та визначено можливості фінансування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств за рахунок різних джерел. Проаналізовано фінансування інноваційної діяльності в цілому по країні, і окремо по Східному регіону.

Ключові слова: фінансування, інноваційна діяльність, джерела фінансування, регіон.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Використання чинників екстенсивного економічного розвитку обумовлює постійне посилення уваги до пошуку нових факторів прискорення економічної динаміки, адекватних сучасному стану розвитку світової економіки, в наслідок чого впровадження в Україні інвестиційно-інноваційної моделі економічного розвитку з політичної мети перетворюється на об'єктивну необхідність, альтернативою якій є занепад національної економіки, втрата економічного, а, можливо, й національного суверенітету.

В сучасних умовах оцінка інвестиційної привабливості регіону відіграє велику роль, оскільки надає можливість встановити позитивні і негативні тенденції в економічному розвитку регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням напрямків фінансування інноваційної діяльності підприємств займалися такі вчені, як Александрова В. П. [1], О.І. Амоша[2], В.П. Антонюк [3], А. Гальчинський [4], Коренева Н. А. [5], Макаренко М. В. [6], Міщук О. В. [7], Товт Т. Й. [8] та ін.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. У теорії і практиці, незважаючи на підвищення актуальності проблеми фінансового забезпечення впровадження інновацій, переважає фрагментарний аналіз окремих аспектів. Тому особливої уваги вимагають питання вибору оптимальних варіантів та альтернативних джерел фінансування інновацій для забезпечення фінансової стабільності у інноваційному розвитку підприємств України.

Метою є дослідження проблем фінансування інноваційної діяльності та напрямків пошуку ефективних джерел їх використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах нестабільної політичної та економічної ситуації в країні, гостро постає проблема обмеженості внутрішніх фінансових ресурсів для достатнього фінансування наукової та інноваційної сфери діяльності, що вимагає пошуку перспективних джерел фінансування науки та інновацій.

Недостатня активність інноваційної діяльності в Україні багато в чому пояснюється дефіцитом інвестиційних ресурсів і відсутністю дієвих механізмів стимулювання інновацій. Інститутом економіки промисловості НАН України було проведено експертне опитування фахівців з проблем інноваційного розвитку підприємств, яке дозволило встановити, що майже третина опитаних на всіх макро- та макrorівнях вважає, що однією з причин невисокої інноваційної активності є дефіцит фінансових ресурсів, а більше 40% респондентів — відсутність дієвої системи її стимулювання [6, с. 129].

Статистика свідчить про те, що в цілому спостерігається стале зростання фінансування інноваційної діяльності (табл. 1). Так, за дев'ять років з 2002 р. по 2010 р. обсяг цих коштів у фактичних цінах збільшився в п'ять раз [9].

Досить цікавою є динаміка співвідношення коштів державного бюджету (табл. 1). Існує стійка тенденція щорічного збільшення бюджетних витрат (у % від ВВП) на науку.

Наведені дані показують істотні коливання співвідношення джерел фінансування по роках, отже, свідчать також не лише про недостатність обсягів, але і про нестабільність джерел фінансування досліджень та розробок в Україні.

Аналіз основних джерел фінансування інноваційної діяльності показав, що найвагомішим джерелом залишаються власні кошти підприємств. За даними статистики, їхня частка в загальному обсязі коштів, що виділяються на інноваційні цілі, складала в 2010 р. 68% та 87,7% у січні-вересні 2011р. [9, 10]. Проте через дефіцит цих коштів інноваційна політика більшості підприємств має короткостроковий характер і не є основою розвитку їхньої виробничо-технологічної бази. Група ж успішно працюючих підприємств нечисленна.

Роль таких джерел фінансування інновацій, як державні та місцеві бюджети, зовсім незначна. У 2010 р. з державного бюджету було виділено на фінансування інноваційної діяльності 7%, а з місцевого бюджету – 3% (рис. 1) [9].

Таблиця 1

Структура капітальних вкладень в основний капітал при фінансуванні інноваційної діяльності в Україні за окремими джерелами

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	1-3 кв. 2011р.
У фактичних цінах, тис.грн.										
Усього	37178	51011	75714	93096	125254	188486	233081	151777	150667	133119
у тому числі за рахунок										
коштів державного бюджету	1863	3570	7945	5077	6846	10458	11576	6687	9479	8412
коштів місцевих бюджетів	1365	2095	3544	3915	5446	7324	9918	4161	4357	3880
власних коштів підприємств та організацій	24470	31306	46685	53424	72337	106520	132138	96019	83997	90214
кредитів банків та інших позик	1985	4196	5735	13740	19406	31182	40451	21581	20611	22643
коштів іноземних інвесторів	2068	2807	2695	4688	4583	6660	7591	6859	3429	2960
інших джерел фінансування	3854	5215	6533	9161	4507	7914	10323	6176	7965	8412

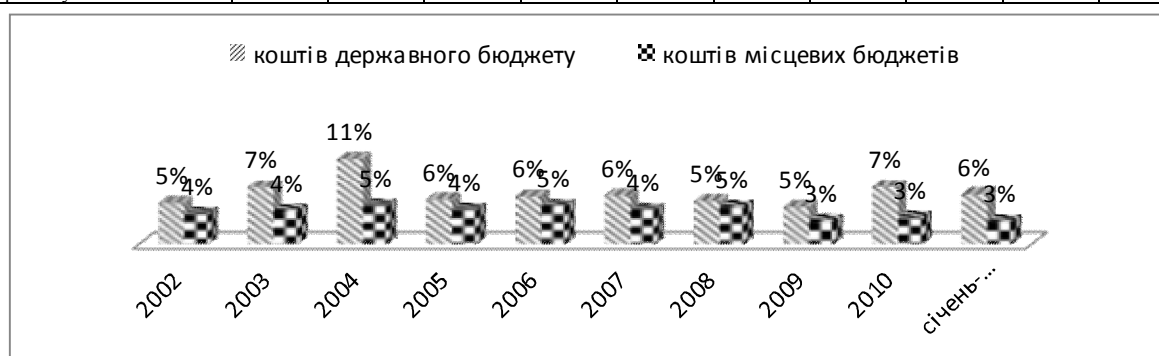

Рис. 1. Структура обсягів забезпечення коштами державного та місцевого бюджету інноваційної діяльності за період 2002р. – 1-3 кв. 2011р.

Значно більше можливостей у тих підприємств, які мають доступ до іноземних інвестицій. І хоча обсяг іноземних інвестицій на інноваційні цілі у період до початку 2011р. збільшився порівняно з 2002 р. в 1,7 раза [10], все одно виникає недостатність фінансування через значний ризик неповерненості цих коштів іноземному інвестору. Практична діяльність свідчить, що без залучення прямих іноземних інвестицій, які не тільки містять капітал, але й здатні забезпечити доступ до сучасних технологій, методів організації бізнесу, менеджменту, українській економіці не обійтися. Потреби України в зарубіжних інвестиціях дедалі збільшуються, особливо в інноваційну сферу (рис. 2). Порівняємо обсяги фінансування з найвагомими джерелами фінансування у 1-3 кварталах 2011 року. Результати зображені на рис. 3.

Аналіз Південного регіону України, в який прийнято включати п'ять областей: Харківську, Луганську, Донецьку, Дніпропетровську та Запорізьку, показав, що спостерігається аналогічна

диспропорційність у розподілі коштів згідно з джерелами фінансування (табл. 2).

Найбільше фінансування було отримано Дніпропетровською областю за рахунок власних коштів підприємств та організацій – 10616581 тис. грн., другу позицію займає Харківська область – 5949848 тис. грн., та Запорізька має найменше значення за цим показником, а саме – 3123116 тис. грн. [10].

Аналіз Харківської області показав, що власні ресурси підприємств, відіграють значну роль у фінансуванні інноваційної діяльності, далі – є досить значне фінансування з державного бюджету та за рахунок отримання позик. Для цієї області характерним є незначне фінансування іноземними інвесторами, що супроводжується недостатнім забезпеченням новітніми та передовими технологіями, недоотриманням західного досвіду з удосконалення, існуючих технологій та ін.

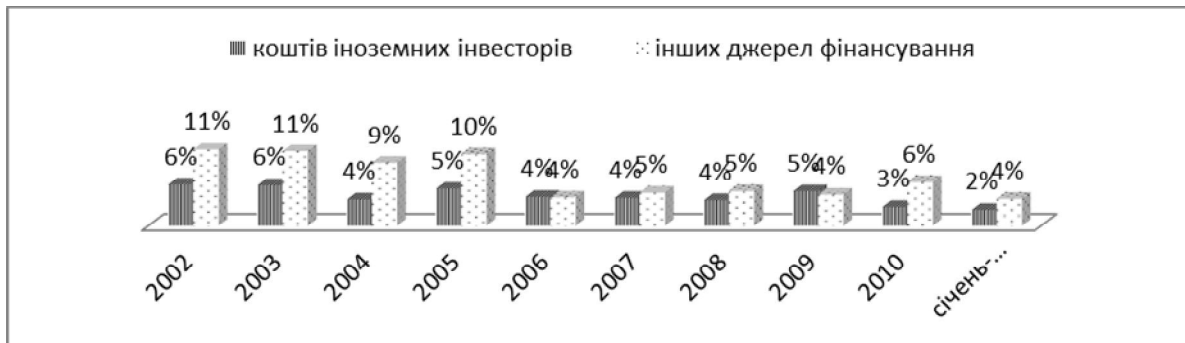

Рис. 2.- Структура обсягів забезпечення коштами іноземних інвесторів та інших джерел фінансування інноваційної діяльності за період 2002р. – 1-3 кв. 2011р.

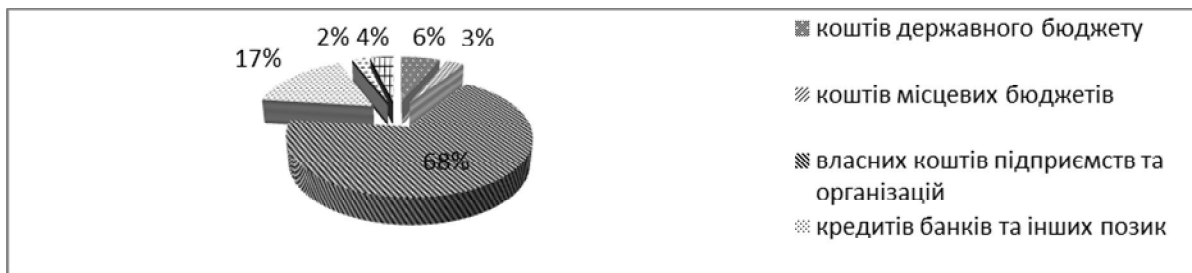

Рис. 3. Структура обсягів фінансування інноваційної діяльності за джерелами за період 1-3 кв. 2011р.

Таблиця 2

Структура капітальних вкладень в основний капітал задля фінансування інноваційної діяльності в Україні за окремими джерелами за областями за період 1-3 кв. 2011 р.

У фактичних цінах, тис. грн.	Харківська	Луганська	Донецька	Дніпропетровська	Запорізька
Усього					
коштів державного бюджету	990693	176399	977777	388333	127743
коштів місцевих бюджетів	352583	158586	452340	177410	36475
власних коштів підприємств та організацій	5949848	3337105	11420666	10616581	3123116
кредитів банків та інших позик	493221	257469	2058272	1414061	809630
коштів іноземних інвесторів	59325		26710	81527	18544
інших джерел фінансування	119654	262224	123225	53386	58105

Певна річ, що інноваційна діяльність в Україні, зокрема на підприємствах Харківського регіону, є активною. Адже в сучасних ринкових умовах пошук сталих або нових, альтернативних форм забезпечення фінансування інноваційного розвитку підприємств є головною складовою успішного функціонування суб'єктів господарювання.

Висновки даного дослідження і перспективи подальших робіт у цьому напрямку. Проведені дослідження дозволяють зробити узагальнення, що основними проблемами фінансування інноваційної діяльності в Україні та її регіонах на сучасному етапі визначені такі:

- основним джерелом фінансування інноваційно-технологічної діяльності на більшості промислових підприємств залишаються власні фінансові ресурси. Відповідно, на шляху реалізації нововведень підприємства стикаються, перш за все, з фінансово-економічними труднощами.

Упродовж останніх років найбільш ваговою проблемою є нестача власних грошових коштів через дефіцит власних коштів, які є основним джерелом фінансування інновацій. Роль державного бюджету у фінансуванні інноваційно-технологічних підприємств Південного регіону та, зокрема, Харківської області незначна. Головним джерелом фінансування витрат на здійснення технологічних інновацій залишаються власні кошти підприємств.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Александрова В. П. Джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності / В. П. Александрова // Проблеми науки. – 2004. - №1. – С. 22-29.
2. Амоша О., Землянкін А., Моїсєєв Г. Підгрунття інноваційного розвитку. Проблеми і перспективи взаємодії академічної науки й освіти / О.

Амоша // Вісник Національної академії наук України. – 2006. - №10. – С. 3-16.

3. Активізація інноваційної діяльності: організаційно-правове та соціально-економічне забезпечення: Монографія / Амоша О. І., Антонюк В. П., Землянкін А. І., Новікова О. Ф., Поручник А. М.; НАН України. Ін-т економіки промисловості. – Донецьк, 2007. – 328 с.

4. Гальчинский А., Левочкин С. Становление инвестиционной модели экономического роста Украины / А. Гальчинский // Экономика Украины. – 2004. - №4. – С. 4-11.

5. Коренева Н. А. Статистична оцінка впливу інвестиційної привабливості регіону на його економічний розвиток / Н. А. Коренева // Актуальні питання економіки. – 2007. - №5 (71). – С. 200-206.

6. Макаренко М. В. Шляхи фінансування інноваційної діяльності підприємств України / М. В. Макаренко // Актуальні питання економіки. – 2010. - №5 (107). – С. 128-134.

7. Міщук О. В. Фінансове забезпечення економічного зростання в умовах реалізації інвестиційно-інноваційної політики / О. В. Міщук // Актуальні питання економіки. – 2008. - №2 (80). – С. 25-30.

8. Товт Т. Й. Особливості фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні / Т. Й. Товт // Актуальні питання економіки. – 2008. - №3 (81). – С. 102-108.

9. Інвестиції в основний капітал за джерелами фінансування 2002-2010рр. [Електронний ресурс] / Держ. ком. статистики України. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

10. Капітальні інвестиції в Україні за січень-вересень 2011 року [Електронний ресурс]: за даними статистичного бюлетеня 2011 р. / Держ. ком. статистики України. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Анотация. Рассмотрены основные направления и определены возможности финансирования инновационной деятельности отечественных предприятий за счет различных источников, проанализовано финансирование инновационной деятельности в целом по стране, и отдельно по Восточному региону.

Ключевые слова: финансирование, инновационная деятельность, источники финансирования, регион.

Summary. The main directions and identify opportunities of financing of innovation of domestic enterprises from different sources were analyzed. Financing of innovation was analyzed in the whole country and separately for East region.

Keywords: financing, innovation, funding sources, the region.

*Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ Колодізєв О.М.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.*

УДК 65. 012

ОЦІНКА СКЛАДОВИХ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК СТИМУЛЯТОРІВ ТА ДЕСТИМУЛЯТОРІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ

Зайцева О.І., к.е.н., доцент (ХНТУ)

Обґрунтовано необхідність узгодження самоорганізації та цілеспрямованого управління економічною безпекою підприємства. Здійснено оцінку складових економічної безпеки підприємства як стимуляторів та дестимуляторів самоорганізації.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, цілеспрямоване управління та самоорганізація, стимулятори та дестимулятори самоорганізації.

Постановка проблеми. Новий підхід до управління на принципах самоорганізації привів до переогляду факторів успіху підприємств: ієрархічно побудовані організаційні структури управління стають горизонтально-мережними, відповідальність та повноваження делегуються на рівень середніх та молодших менеджерів, керівництво набуває риси наставництва, націленості на командну роботу, прагнення до дієвих перетворень, зацікавленості у задоволеності клієнтів, партнерів, персоналу, соціально-економічному розвитку регіону

розташування бізнесу. Якісні зміни неминучі та необхідні підприємствам, якщо вони прагнуть стати процвітаючими та конкурентоспроможними у майбутньому. А тенденція збільшення кількості швидкозростаючих кампаній та раптової руйнації інших викликає жваву зацікавленість і з боку менеджерів-практиків, які прагнуть утримати бізнес в умовах невизначеності та постійного структурування хаосу, і з боку науковців, які намагаються дослідити ці властивості економічного середовища.